AARDEWERK
Raakvlak Archeologisch Onderzoek

Titel:

Speystraat 1, Damme.
Resultaten archeologische prospectie zonder ingreep in de bodem
(bureauonderzoek)

DEEL 3: Programma van Maatregelen

Project

Verbouwen ééngezinswoning Speystraat 1, 8340 Damme

Opdrachtgever

Poels nv
De heer en mevrouw Saenen-Poels

Uitvoerders

Frederik Roelens
Caroline Landscheere
Dieter Verwerft
Jari Mikkelsen

© AardeWerk-Raakvlak Archeologisch Onderzoek. Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Raakvlak.

Inhoudstabel:

1. Inleiding
2. Gemotiveerd advies over het al dan niet moeten nemen van maatregelen
3. Bijlagen

Inleiding

Deze archeologienota kadert in een geplande omgevingsvergunningsaanvraag. De bouwheer plant om de woning gelegen op het L-vormige perceel gevat tussen de Speystraat nr.1 en Ketelstraat zn (5?) grondig te verbouwen. De geplande werkzaamheden zijn meerledig: enerzijds wordt het centrale bouwvolume gerenoveerd. Het volume aan de Ketelstraat (huidige garage) wordt zowel in footprint als in aantal bouwlagen uitgebreid, totdat beide volumes een quasi aaneengesloten geheel vormen. Hierbij zijn meerdere bodemingrepen gepland. Het ontwerp is van de hand van architectenbureau Claire van Biervliet.

Het projectgebied bevindt zich in een vastgestelde archeologische zone, de historische stadskern van Damme. Aangezien de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 300m² of meer bedraagt, is een archeologisch vooronderzoek verplicht volgens het Onroerenderfgoeddecreet van 2015. Op deze basis wordt een archeologienota zonder ingreep in de bodem opgesteld.

Aardewerk werd aangesteld om deze archeologienota door middel van een bureauonderzoek op te maken.

DEEL 3 : Programma van maatregelen

1. Administratieve gegevens

Initiatiefnemer en zakelijkrechthouder: Poels nv, Meldertsestraat 8, 3545 Halen

Erkend archeoloog: **:** Frederik Roelens

Locatie/vindplaats: West-Vlaanderen, B-8340 Damme, Speystraat 1

Bounding box: Polygon (74150.97572426448459737 216366.79943750030361116, 74135.96412132338446099 216351.57121691215434112, 74118.27368014711828437 216367.64785661801579408, 74124.73249632351507898 216374.62655514731886797, 74131.05231617635581642 216368.89160294167231768, 74133.24737499987531919 216366.97092647108365782, 74137.34866911752033047 216371.31772058864589781, 74139.41375735279871151 216369.64254411807633005, 74140.48240441161033232 216370.85560294159222394, 74141.65213970572222024 216369.78695588276605122, 74144.85988602926954627 216373.25825367672950961, 74150.97572426448459737 216366.79943750030361116))

Naam site: Speystraat 1, Damme; code: DA20SP

Kadaster: Kadaster: Damme, afdeling 1, sectie C, percelen 154h en 154k (figuur 1)

2. Gemotiveerd advies over het al dan niet moeten nemen van maatregelen

In de bureaustudie zijn verscheidene bronnen zoals de nog aanwezige erfgoedwaarden, de landschapshistoriek, de topografie, de geomorfologie, het bodemgebruik, de vegetatie en de historische ingrepen op het plangebied bekeken. Op basis van al deze data is een impactanalyse opgesteld van de geplande werken op het potentieel archeologisch bodemarchief.

In de omgeving van het plangebied zijn reeds veel archeologische sites en waarnemingen gedaan zijn. De sporen en structuren bevinden zich vaak op aanzienlijke diepte.

Het plangebied bevindt zich binnen de eerste omwalling, op de locatie van de Zwingeul, ten oosten van de middeleeuwse havenkom van Damme. Omwille van de sterke verzanding/opslibbing van de geul, wordt de geul deels gedempt en voorzien van dijklichamen. Hierbij wordt het plangebied op het einde van de 14de eeuw binnendijks gebracht, met de aanleg van de dijken Slekstraat en Speystraat. Deze dijken zijn archeologisch waargenomen.

Het plangebied lijkt deel uit te maken van *de plaetse bachter der halle gheheten den Hem.* In 1433 wordt een gedeelte van de Hem in erfelijke rente uitgegeven aan de Sint-Jorisgilde. Hier verrees vermoedelijk nog in het 2de kwart van de 15de eeuw het schuttershof Sint-Joris.

Op de oudste beschikbare cartografische bronnen, met name de Deventer-kaart (1560) en de kaart van Marcus Gerards (1562) zien we het 'klassiek' laatmiddeleeuws straatbeeld, zijnde een reeks diephuizen die de straatassen flankeren met een achterliggende erfzone. Ter hoogte van het plangebied zien we één van de schuttersdoelen staan. De infrastructuur van de gilde staat een stuk zuidelijker weergegeven, nabij het stadhuis.

Tussen het midden van de 15de en ten laatste het begin van de 18de eeuw maakt het terrein deel uit van het schuttershof van de Sint-Jorisgilde. Naar analogie met andere contemporaine schuttershoven gaat het hoofdzakelijk om een grasplein met enkele schuttersdoelen. Er zijn weinig ingrepen die grondvaste sporen nagelaten hebben te verwachten.

Voor de 18de eeuw (en jonger) beschikken we over vrij veel gedetailleerd kaartmateriaal. Vanaf de Vaubankaart opgemaakt in 1702 zien we ter hoogte van het plangebied een L-vormig volume staan. Dit L-vormig volume wordt op alle beschikbare 18de-eeuwse kaarten (die voldoende gedetailleerd zijn om uitspraken te doen op perceelsniveau) weergegeven, met name op de kaart van Thierry uit 1747 en op de Kabinetskaart uit 1777. De Kabinetskaart leert ons verder dat de gronden langs de westzijde van de Ketelstraat in gebruik zijn als moestuin. Aan de oostzijde van de straat loopt de Lieve, het middeleeuwse kanaal tussen Gent en Damme.

Ook op alle kaarten tot omstreeks 1850 is deze situatie ongewijzigd, zoals af te lezen op de Vandermaelenkaart (Plan 9 in bijlage) en de Popp-kaart (Plan 10).

Kort na de opname van de Popp-kaart, in het midden van de 19de eeuw, raken de gronden aan de westzijde van de Ketelstraat verder bebouwd. Op de hoek van de Speystraat met de Ketelstraat worden drie arbeiderswoningen gebouwd. Het L-vormige volume op het plangebied blijft behouden, maar verliest z'n open context.

In de loop van de 20ste eeuw worden de resterende onbebouwde percelen langsheen de Ketelstraat ook ingenomen. Op de beschikbare orthofoto's vanaf 1971 tot heden, zien we geen noemenswaardige wijzigingen.

De geplande werkzaamheden zijn meerledig: De bestaande ééngezinswoning, opgenomen op de inventaris bouwkundig erfgoed, wordt gerenoveerd. De huidige ruimtelijke indeling, inclusief alle binnenmuren worden behouden. Naar bodemingrepen toe gaat het enkel om het vernieuwen van de vloeropbouw. Op vandaag bestaat deze nog uit de originele (?) tegelvloeren. De onderbouw is niet gekend, maar wellicht beperkt. De nieuwe vloeropbouw omvat een bodemingreep van 40 cm over een footprint van 14+20+11+9+2,5= **56,5m².**

Rondom de bestaande garage aan de Ketelstraat worden een aantal kleinere volumes/ruimtes gesaneerd. De bestaande straatgevel wordt opgemetseld, de te behouden garage (36m²) wordt niet geïsoleerd. Hierna worden een nieuwbouwgedeelte gemaakt dat de aansluiting maakt met het bestaande woonhuis. Dit nieuwe volume heeft een footprint van **72 m².** De fundering bestaat uit enkele funderingssleuven tot op vorstvrije diepte, waarna een gewapende funderingsplaat van 40 cm gegoten wordt. De nieuwe living krijgt dezelfde vloerpas als het bestaande woonhuis, de hal en de badkamer krijgen dezelfde lage vloerpas (-58cm) zoals de huidige garage.

Er wordt verder één bijkomende (regenwater)put geplaatst. De overige bestaande putten worden herbruikt. Voor de aanleg van deze put wordt een rechthoekige zone van circa **6 m²** afgegraven tot op een diepte van maximaal 2,6m t.o.v. het maaiveld. Tussen deze putten worden diverse leidingen en afvoeren van kleine diameters ingebracht. De te verwachten verstoring bij deze laatste werkzaamheden is vrij beperkt.

Samenvattend vertegenwoordigen de geplande bodemingrepen een footprint van 56,5m² + 72m² + 6m² = **134,5m²**. Met uitzondering van de nieuwe regenwaterput en de funderingssleuven gaat het telkens om ondiepe bodemingrepen van zo'n 40-50 cm t.o.v. het huidige maaiveld/vloerpas.

Deze ingrepen worden gebundeld op onderstaand syntheseplan (figuur 2).

Op de bodemkaart is het onderzoeksgebied aangeduid als bodemtype 'OB' (Plan 6). Deze afkorting wil zeggen 'bebouwde zone'. Een aanzienlijk deel van de historische binnenstad van Damme is op deze wijze aangeduid. Welk bodemtype zich er precies bevindt in het onderzoeksgebied is via dit document niet af te leiden.

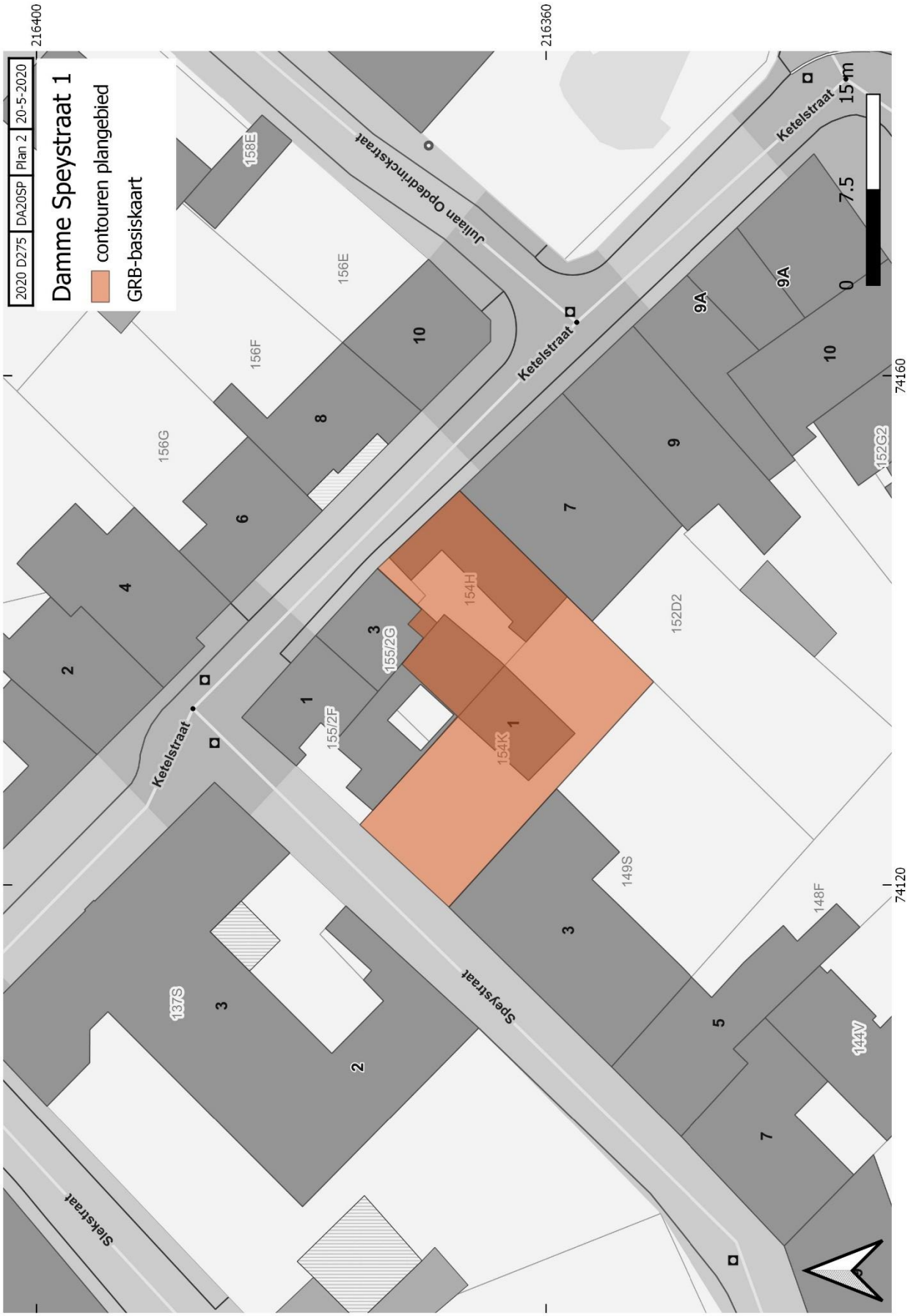
Dankzij eerder archeologisch onderzoek hebben we een dwarsprofiel dat ons toelaat om onderbouwde uitspraken te doen over het plangebied (Termote, 1992, figuur 3). Het plangebied bevindt zich ter hoogte van de gedempte Zwingeul (H7), ten oosten van de dijk Speystraat (H8). De te verwachten bodemopbouw bestaat uit een dun bandje ophoging uit de 17de eeuw (H18), waaronder vrij uniforme ophogingspakketten uit de 15de (H10) en 14de eeuw (H9) liggen tot op grote diepte, circa 6 meter onder het huidige maaiveld. Louter op basis van het bureauonderzoek kan wel niet met zekerheid gesteld worden dat de bodemopbouw intact is of niet.

Confrontatie van de geplande werkzaamheden, met een overwegend ondiepe verticale impact en beperkt in oppervlakte, met de verwachten bodemopbouw op het plangebied leert ons dat het aan te treffen bodemarchief in het beste geval zal bestaan uit de bovenzijde van een 15de-eeuwse opvullingspakket. Het potentieel op kenniswinst is zeer laag tot onbestaande.

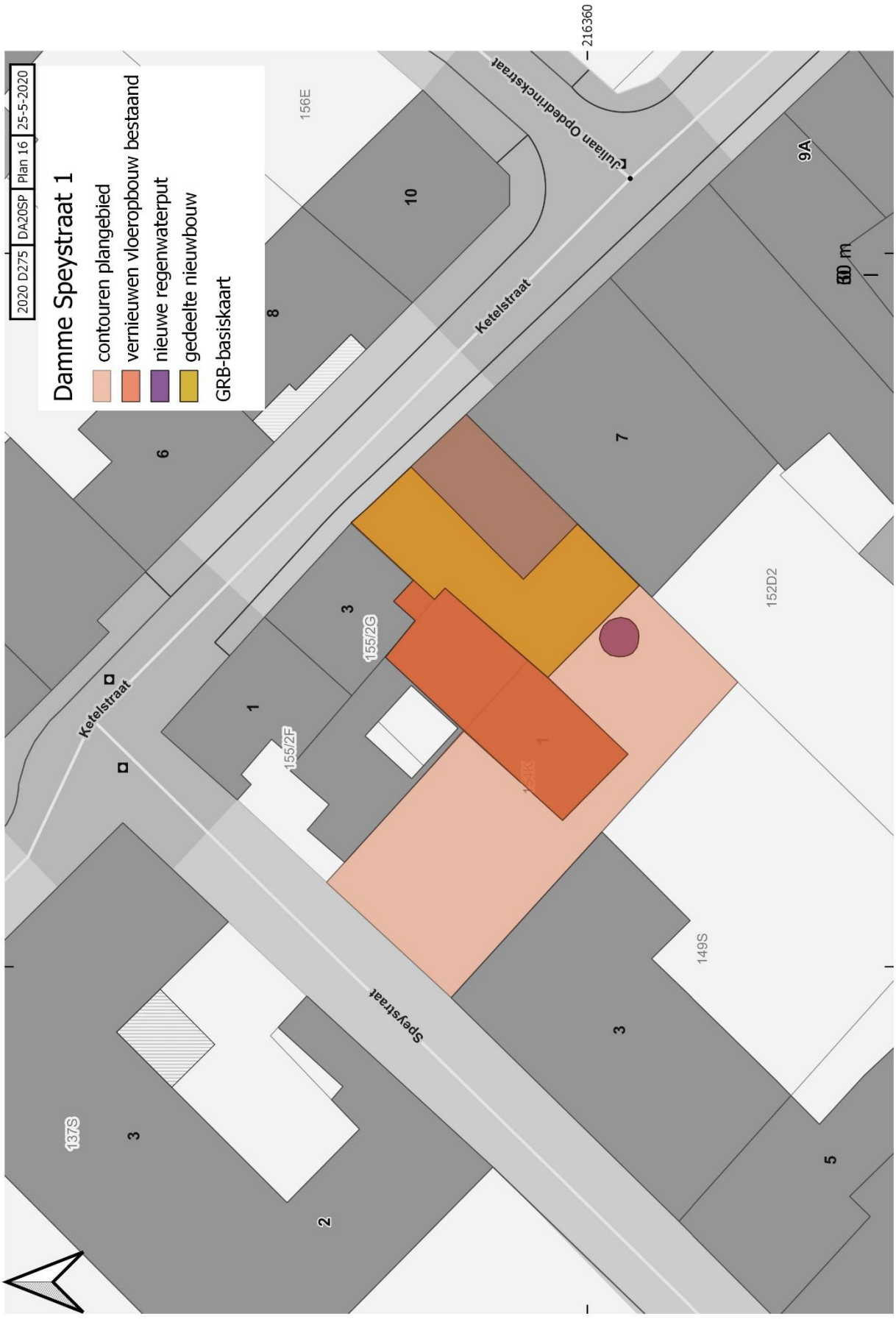
Gezien de bevloering in het historische woonhuis met grote waarschijnlijkheid nog de originele tegelvloer betreft (en de kans op het aantreffen van oudere vloerniveaus zeer klein is), wordt er ook daar geen nieuwe archeologische dataset verwacht. Er wordt dan ook geen verder onderzoek aanbevolen in het kader van de voorliggende omgevingsvergunningsaanvraag.

Omwille van deze redenen wordt er geen programma van maatregelen opgesteld.

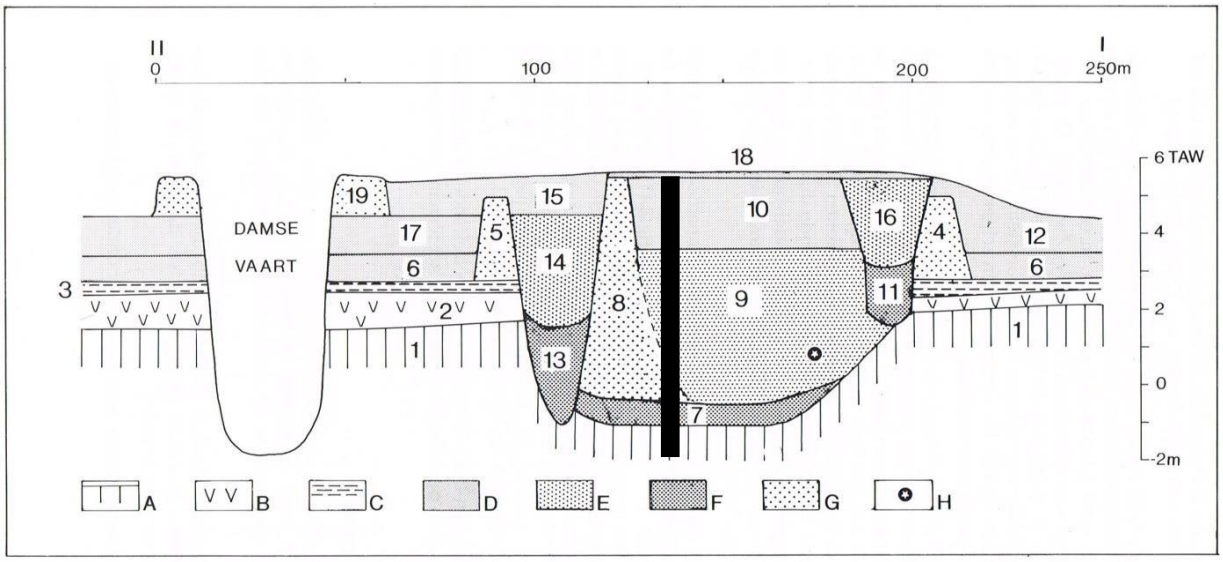
De bouwheer wordt wel gewezen op de vondstmeldingsplicht.

Figuur 1/Plan 2: het plangebied (oranje polygoon) op het GRB

Figuur 2/Plan 16: syntheseplan met aanduiding van de geplande bodemingrepen

Figuur 3: *Damme. Opbouw van het stadsareaal op de doorsnede door de Zwingeul ter hoogte van de weide Solvay (Termote, 1992, p.34).*

A. Pleistoceen. B. veen. C. Post-Romeinse kleiafzettingen. D. ophoging. E. Opvulling. F. Dichtslibbing. G. Dijken en bermen. H. Ligging vondscomplex opgravingen Duprez.

1. Pleistoceen. 2.Veen. 3.Post-Romeinse kleiafzettingen. 4.Dijk Jacob van Maerlantstraat (Hoogstraat), midden 13de eeuw. 5.Dijk Slekstraat, midden 13de eeuw. 6.Ophoging stadsareaal midden 13de tot eind 14de/begin 15de eeuw. 7.Dichtslibbing Zwingeul voor eind 14de/beg.15de eeuw. 8.Dijk Speiestraat, eind 14de/begin15de eeuw. 9.Opvulpakket Zwingeul eind 14de/beg.15de eeuw. 10.Ophogingspakket ca.1430. 11.Kille gegraven in 1394-95, opslibbingspakket eind 14de/beg.15de eeuw – 1616-1620. 12.Ophogingspakket stadsareaal tussen eind 14de/begin 15de eeuw en 1810. 13.Opslibbing en zwinkanaal. 14.Opvulpakket Zwinkanaal, 1810. 15.Ophogingspakket stadsareaal kort na 1810. 16.Opvulpakket Kille, 1616/1620. 17.Ophogingspakket stadsareaal tussen eind 14de/beg.15de eeuw en 1616/1620. 18.Ophogingspakket 1616/1620. 19.Dijken Damse Vaart 1810.

3. Bijlage

Lijst figuren

- Figuur 1/Plan 2: aanduiding van het plangebied t.o.v. het GRB
- Figuur 2/Plan 22: syntheseplan met aanduiding van de geplande bodemingrepen t.o.v. de huidige toestand.
- Figuur 3: Dwarsprofiel stadsareaal Damme